

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
pirha.fi

Vanhusneuvoston lausunto
2.9.2026

Vanhusneuvoston lausunto IKI2035-ohjelman päivityksestä

Asiakaslähtöisyys ohjelman keskiöön

Vanhusneuvosto kiittää mahdollisuudesta osallistua IKI2035-ohjelman päivitykseen 5.5.2026 työpajassa ja antamalla lausunnon ohjelman päivityksestä.

IKI2035-ohjelman lähtökohdat ovat pääosin kannatettavia, ja on myönteistä, että asiakasnäkökulmaa on vahvistettu ohjelman viimeisimmissä versioissa. Ohjelmassa on kuitenkin edelleen nähtävissä vahva palvelu- ja järjestelmälähtöisyys. Jatkokehittämisessä on mielestämme siirryttävä entistä selvemmin asiakkaan näkökulmasta rakentuviin tavoitteisiin, konkreettisiin toimenpiteisiin ja helposti ymmärrettävään viestintään.

Ohjelmassa tulee nykyistä selvemmin tunnistaa väestön ikääntyminen ja erityisesti muistisairauksien lisääntyminen. Muistisairaudet ovat yksi merkittävimmistä tulevaisuuden palveluhaasteista Pirkanmaalla, ja niiden vaikutukset tulee huomioida kaikissa palvelukokonaisuuksissa ennaltaehkäisystä asumispalveluihin sekä omaishoidon kehittämiseen.

Vanhusneuvosto näkee keskeisenä ydintavoitteena palvelujen sujuvuuden asiakkaan näkökulmasta koko hoito- ja palveluketjussa. Tämä koskee niin perusterveydenhuoltoa, erikoissairaanhoidtoa kuin ikäihmisten sosiaalipalveluita sekä turvallisuutta. Asiakkaan ei tule joutua selvittämään eri toimijoiden vastuita tai etenemään monimutkaisten prosessien kautta, vaan palvelujen tulee muodostaa hänen kannaltaan selkeä ja toimiva kokonaisuus.

Neuvonta, ohjaus ja ennaltaehkäisevät palvelut

Vanhusneuvosto korostaa ennaltaehkäisevien toimien ja varhaisen tunnistamisen merkitystä sekä ikäihmisten toimintakyvyn tukemisen että palvelujärjestelmän kestävyysnäkökulmasta. Erityisen

tärkeää on etsivän vanhustyön vahvistaminen, sillä kaikki ikäihmiset eivät osaa tai kykene hakeutumaan palveluihin.

Vanhusneuvosto pitää välttämättömänä, että huomiota kiinnitetään erityisesti yksinasuviin ikäihmisiin sekä haja-asutusalueilla asuviin ikäihmisiin, joiden läheisverkostot voivat olla heikot tai kokonaan puuttua. Myös kaupunkialueilla on kasvava joukko yksinäisiä ikäihmisiä, joiden avuntarve jää helposti tunnistamatta. Ohjelmassa on kuvattava konkreettiset keinot, joilla nämä henkilöt tavoitetaan ennen tilanteen kriisiytymistä.

Lähitorit ovat tärkeä osa ennaltaehkäisevää toimintaa, ja niiden tunnettavuutta on lisättävä merkittävästi. Pelkkä palvelujen olemassaolo ei riitä, jos ihmiset eivät tiedä niistä. Lähitorit tulisi nostaa ohjelmassa strategiseksi valinnaksi, jolla edistetään matalan kynnyksen palvelujen saavutettavuutta koko hyvinvointialueella. Jokaisessa kunnassa tulee olla vähintään yksi Lähtori (suuremmissa kunnissa 1/1000 yli 65-v.).

Korostamme, että palvelutarpeen arvioinnin on käynnistytävä viivytystä silloin, kun asiakkaan avuntarve havaitaan. Arviointikriteerien on oltava tarkoituksenmukaisia eikä niiden tule muodostua esteeksi ennaltaehkäisevien palveluiden saamiselle. Tarvittavat palvelut tulee saada käyttöön oikea-aikaisesti ja mahdollisimman yksinkertaisen palvelupolun kautta.

Kotona asumisen tukeminen

Yhä useampi ikäihminen asuu tulevaisuudessa omassa kodissaan entistä pidempään. Samalla kotona asuvat asiakkaat ovat aikaisempaa huonokuntoisempia, mikä lisää palvelujen määrällisiä ja laadullisia vaatimuksia. Tämä kehitys on todettava ohjelmassa nykyistä selvemmin.

Omaishoidon merkitys kasvaa jatkuvasti. Tämän vuoksi omaishoitajien aseman vahvistaminen on nostettava ohjelman keskeiseksi painopisteeksi. Omaishoitajien jaksamisesta huolehtiminen edellyttää riittäviä vapaapäiviä, toimivia sijaishoitoratkaisuja, vertaistukea, kuntoutusta, koulutusta, neuvontaa sekä omaishoidon palkkioiden kehittämistä. Nykyiset tukitoimet eivät kaikilta osin vastaa omaishoitajien tekemän työn vaativuutta sekä merkitystä yhteiskunnankin kannalta.

Vanhusneuvosto pitää erittäin tärkeänä sitä, että kotona asumista tukevien palvelujen saatavuuden lisäksi on huolehdittava siitä, että tukipalvelujen piiriin pääseminen säilyy matalan kynnyksen toimintana. Sosiaalihuoltolain mukaisia tukipalveluja on voitava myöntää joustavasti ilman raskaita arviointiprosesseja tai vaatimusta säännöllisen kotihoidon palveluista silloin, kun niiden avulla voidaan ehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta.

Vanhusneuvosto pitää välttämättömänä, että lyhytaikaisen ympärivuorokautisen hoidon paikkoja lisätään. Hoivan pitää olla toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää (VoiVa). Ne ovat välttämättömiä niin kotihoidon asiakkaille kuin omaishoitoperheille. Jatkuva paikkapula kuormittaa sekä erikoissairaanhoidon että perusterveydenhuoltoa ja johtaa tilanteisiin, joissa ikäihmiset joutuvat odottamaan tarkoituksenmukaista jatkohoitopaikkaa väärässä hoitoympäristössä.

Asumispalvelut

Asumispalvelujen on oltava lähipalveluja ja perustua asiakkaan todelliseen palvelutarpeeseen. Ohjelmassa on kuvattava selkeämmin hyvinvointialueen oman palvelutuotannon, ostopalvelujen ja yksityisten toimijoiden roolit sekä tavoitetila tuleville vuosille niin määrällisesti kuin alueellisestikin.

Yhteisöllisen asumisen kehittäminen ja paikkamäärien lisääminen on nostettava ohjelman painopisteeksi. Kuntien, hyvinvointialueen ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä on vahvistettava, jotta asumisvaihtoehtoja on aidosti tarjolla eri puolilla Pirkanmaata. Korostamme, että pidemmän tähtäimen suunnitelmien lisäksi on tehtävä välittömästi toimenpiteitä ympärivuorokautisen hoidon paikkojen lisäämiseksi.

Ikäihmisille on tarjottava tietoa asumisen vaihtoehtoista riittävän varhaisessa vaiheessa. Lähtöreilla järjestettävät asumisaiheet infotilaisuudet olisivat hyvä keino lisätä tietoa ja tukea ennakoivaa suunnittelua.

Asumispalveluiden tulee olla myös toimintakykyä ylläpitäviä ja edistäviä. Lyhytaikaisen asumisen, yhteisöllisen asumisen, ympärivuorokautisen palveluasumisen sekä kotihoidon ja omaishoidon tukipalveluiden muodostama kokonaisuus tulee suunnitella yhtenäisenä asiakaslähtöisenä palveluketjuna.

Integraatio, yhteistyö

Palveluiden yhteensovittaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja yritysten välillä. Samalla on kuitenkin tunnistettava, että kolmannen sektorin toimintamahdollisuudet ovat heikentyneet rahoituksen vähentyessä. Vastuu palvelujen järjestämisestä kuuluu ensisijaisesti hyvinvointialueelle eikä sitä voida siirtää järjestöjen vastuulle.

Vanhusneuvosto pitää perusteltuna, että pienten paikallisten palveluntuottajien mukanaolo turvataan yksinkertaistamalla hankinta- ja hyväksymismenettelyjä. Paikalliset toimijat parantavat palveluiden saavutettavuutta ja tukevat alueellista elinvoimaa.

Digitalisaatio

Digitalisaatio tarjoaa uusia mahdollisuuksia, mutta sen tulee täydentää, ei korvata, henkilökohtaista palvelua. Ikäihmisille on aina tarjottava vaihtoehtoisia asiointikanavia. Digipalvelut on suunniteltava käyttäjälähtöisesti yhdessä ikääntyneiden kanssa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää palvelujen selkeyteen, saavutettavuuteen ja siihen, etteivät ne lisää eriarvoisuutta.

Pidämme siis tärkeänä, että palveluiden digitalisoituminen ei vaaranna niiden ikääntyneiden asemaa, joilla ei ole valmiuksia tai mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluja.

Lopuksi

IKI2035-ohjelman tavoitteet ovat lähtökohtaisesti oikeansuuntaisia. Ohjelman uskottavuus riippuu kuitenkin siitä, kuinka hyvin se vastaa Pirkanmaan todellisiin haasteisiin ja kuinka konkreettiseksi sen toimenpiteet muodostuvat.

Asiakaslähtöisyyden on näyttävä käytännössä, ei ainoastaan strategisissa kirjauksissa. Ikääntyneiden palvelujen kehittämisen perustana tulee olla oikea-aikainen hoitoon pääsy, riittävät kotiin vietävät palvelut, omaishoidon vahvistaminen, asumispalveluiden saatavuus sekä toimiva palveluketju perusterveydenhuollosta erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalveluihin sekä turvalliseen arkeen. Tavoite ei voi olla järjestää palvelut henkilöstön ja resurssien mukaisesti, vaan asiakkaan tarpeeseen vastaten lain edellyttämällä tavalla.

Lopullisena mittarina ei ole ohjelman sisältö, vaan se, kokevatko pirkanmaalaiset ikäihmiset saavansa tarvitsemansa palvelut oikeaan aikaan, arvostavasti ja inhimillisesti. Tämä tavoite tulisi näkyä koko IKI2035-ohjelman läpileikkaavana periaatteena: Me hoidamme.

2.9.2026

Pirkanmaan hyvinvointialueen vanhusneuvosto